

СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кушнірук В.С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено основні тенденції розвитку молочного скотарства Миколаївської області. Проаналізовано валову продукцію тваринництва за категоріями господарств. Обґрунтовано вклад області у виробництво м'яса, молока, яєць та вовни. Виявлено залежність нарощування обсягів виробництва тваринницької продукції від наявності поголів'я худоби та птиці. Проаналізовано економічну ефективність виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах Миколаївського району.

Ключові слова: валова продукція, м'ясо, молоко, галузь тваринництва, економічна ефективність.

Постановка проблеми. Ринок молока і молочної продукції, як складова продовольчого ринку, має важливе значення у забезпеченні споживачів продуктами харчування та зумовлює соціально-економічний стан усіх категорій господарств країни. Внаслідок впливу загальноекономічних і внутрішньогалузевих чинників протягом останнього десятиріччя в молочному скотарстві спостерігаються негативні процеси: зменшення обсягів виробництва молочної продукції, зростання різниці між закупівельними і роздрібними цінами, нерозвиненість ринкової інфраструктури і відносин між виробниками та переробниками молока, зниження рівня споживання молока і молочних продуктів. Все це негативно відбивається на конкурентоспроможності молочної галузі як на вітчизняному, так і на світовому ринках. У зв'язку з цим молочне господарство потребує особливої уваги, оскільки воно є одним з основних джерел доходу для сільського населення та сировини для швидкозростаючої молокопереробної галузі. Тому ефективний розвиток галузі тваринництва з виробництва м'яса та молока в аграрних підприємствах є однією з найважливіших задач вирішення як продовольчої безпеки країни, так і успішного розвитку аграрного сектору економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питанням підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва приділяється значна увага. Дослідженням даної проблеми займалися багато вчених та фахівців, зокрема Л.В. Балабанова, Н.О. Бей, П.С. Березівський, О.В. Березін, С.В. Васильчак, А.П. Гайдуцький, М.І. Гельвановський, Є.М. Дусаєва, П.С. Зав'ялов, М.П. Канінський, М.Д. Магомедов, М.Й. Малік, Т.Л. Мостенська, О.А. Нужна, В.В. Окрепілов, М.К. Пархомець, П.Т. Саблук, І.Н. Фатхутдінов, С.О. Шевельова, О.С. Шнипко, А.Ю. Юданов, Т.А. Гуцул, М.В. Зубець, В.Я. Месель-Веселяк та інші.

Виділення не вирішених раніше частин проблеми. Не дивлячись на велику кількість наукових робіт з питань виробництва м'яса, молока та птиці не вирішеними залишаються питання щодо ефективного розвитку галузі тваринництва та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Мета статті. Головною метою цієї статті є обґрунтування тенденцій розвитку галузі тваринництва в Миколаївській області, виявлення залежності нарощування обсягів виробництва тваринницької продукції від наявності поголів'я худоби та птиці, також оцінка економічної ефективності виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Тваринництво – невід'ємна споріднена з рослинництвом галузь.

Воно покликане задовольнити потреби населення у незамінних продуктах харчування, а також потреби легкої та інших галузей промисловості в багатьох видах сільськогосподарської сировини.

Впродовж тривалого періоду розвиток галузі тваринництва відбувається в умовах занепаду матеріально-технічної бази, скорочення маточного поголів'я худоби, спаду виробництва м'яса, молока, інших видів продукції галузі та потребує негайного відродження.

Тваринництво області представлене такими основними галузями як скотарство, свинарство і птахівництво. Певною мірою розвинутими є бджільництво, вівчарство й кролівництво.

У 2013 р., за попередніми даними, виробництво тваринницької продукції забезпечило 19,4% всієї валової продукції сільського господарства, що на 8,1 в.п. менше від аналогічного показника 2012 р. Індекс обсягу виробництва продукції тваринництва порівняно з попереднім роком склав 95,6%, зокрема в аграрних підприємствах – 71,5%, господарствах населення – 102,0%.

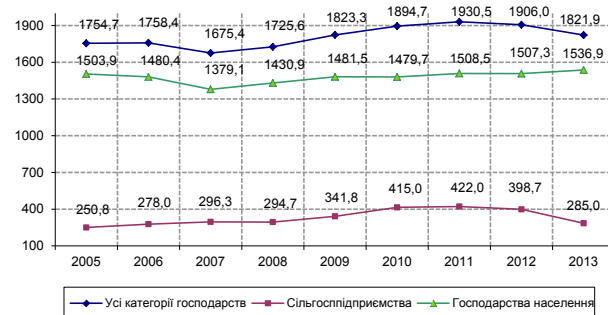

Рис. 1. Валова продукція тваринництва за категоріями господарств, млн. грн

Господарствами усіх категорій торік було вироблено 50,2 тис.т худоби та птиці (у живій вазі), що на 3,9% більше, ніж у попередньому році. Відношення обсягів вирощування худоби до її реалізації на забій дорівнювало 101,2% (97,6% – у 2012 р.). У цілому по області було одержано 49,6 тис.т м'яса (у живій вазі), що на 0,2% більше, ніж у попередньому році та на 10,7% – ніж у 2005 р.

У структурі виробництва м'яса (у живій вазі) торік в усіх категоріях господарств найбільша питома вага припадала на м'ясо великої рогатої худоби – 40,1% (38,8% у 2012 р.); м'ясо свиней займало 28,6% (33,7%), птиці – стільки ж (24,6%), овець та кіз – 1,2% (1,6%), інші види м'яса – 1,5% (1,3%). Скоротилася частка м'яса великої рогатої худоби проти 2005 р. на 13,3 в.п., овець – на 1,6 в.п., свиней – на 5,8 в.п., натомість зросла питома вага

виробництва м'яса птиці – на 19,8 в.п., інших видів м'яса – на 0,9 в.п.

Усіма категоріями господарств за підсумками 2013р. вироблено 370,7 тис.т молока, що на 0,9% більше рівня попереднього року, 101 т вовни (на 4,1% більше). Разом з тим, на 45,9% скоротилося виробництво яєць, становило 299,6 млн. штук.

Вклад області у виробництво основних видів тваринницької продукції в цілому по Україні характеризується наступними показниками. Господарствами усіх категорій вироблено молока всіх видів – 3,2% загальнодержавного показника (стільки ж у 2012 р.), яєць від птиці всіх видів – 1,5% (2,9%), вовни – 2,9% (2,6%), м'яса (у живій вазі) – 1,5% (1,6%). Лідерство серед регіонів по виробництві м'яса у 2013 р. тримали товаровиробники Черкаської області (12,9%), молока – Вінницької (7,5%) та Полтавської (6,8%), яєць – Київської (13%), Донецької (9,9%), Хмельницької (9,3%), вовни – Одещини (40,4%) та АР Крим (25,4%) [2].

Позитивну роль у стабілізації виробництва тваринницької продукції відіграють господарства населення. Ця категорія господарств виявилася більш стійкою в умовах переходу до ринкових відносин, та забезпечила відносну стабільність тваринницької галузі аграрного сектору, компенсувавши певною мірою зменшення виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Проте результати діяльності домогосподарств були б набагато кращими, якщо б не високі ціни на корми, проблеми з реалізацією продукції, матеріально-технічним забезпеченням, соціальними і демографічними змінами на селі.

Господарствами населення у минулому році вироблено 89,5% загальнообласного обсягу молока (на 0,7 в.п. менше ніж у 2012 р.), 84,9% м'яса у живій вазі (на 1,3 в.п. менше), 79,2% вовни (на 2,9 в.п. більше) та 46,9% яєць (на 22,4 в.п. менше). Торік цією категорією господарств вироблено м'яса (у живій вазі) – 42,1 тис.т, що на 1,7% більше порівняно з попереднім роком, молока – 331,9 тис.т (на 0,2% більше), яєць – 140,5 тис.т (на 3,6% більше), вовни – 80 т (на 8,1% більше). Слід наголосити, що господарства населення майже вичерпали можливості для подальшого нарощування обсягів виробництва м'ясної продукції. Крім того, племінна робота в них практично відсутня, що негативно впливає на якісний породний склад тварин. У порівнянні з 2005 р. у цих господарствах спостерігається тенденція щодо зменшення виробництва яєць (на 16%) та

молока (на 15,2%). Збільшилося виробництво вовни (у 1,9 раза) та м'яса у живій вазі (у 1,8 раза).

Сільськогосподарськими підприємствами перевищені обсяги 2012 р. по виробництву молока (на 7,5%). Тим часом, виробництво яєць скорочено на 62%, м'яса у живій вазі – на 7,4%, вовни – на 8,7%. Господарствами Арбузинського, Снігурівського, Новоодеського, Новобузького районів торік забезпечено 62,3% обсягу виробництва м'яса (у живій вазі) у сільгоспідприємствах області; Арбузинського та Очаківського – більше половини молока (53,5%), Арбузинського, Баштанського, Снігурівського та Первомайського – основна частина яєць (96,5%) [1].

Середньодобові прирости великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі в аграрних підприємствах становили 419 г (на 6,6% більше ніж у 2012 р. та на 17,7% – у 2005 р.), свиней – 296 г (на 8,4% більше ніж у 2012 р., на третину – у 2005 р.). Середній надій молока від однієї корови (у розрахунку на середнє поголів'я) становив 4363 кг, на 9,2% більше ніж у 2012 р. У середньому від однієї курки-несучки отримано 265 штук яєць, на 10,2% менше ніж у попередньому році, водночас на 5,4% більше ніж у 2005 р. Настриг вовни від однієї вівці порівняно з 2012 р. зменшився на 5%, а з 2005р. – на 20,8% і становив 1,9 кг.

Серед областей найвищі показники продуктивності худоби та птиці в 2013 р. характерні для АР Крим, де середньодобові прирости великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі сягали 722 г, Київщини – середньорічний надій молока від однієї корови становив 5986 кг, Кіровоградщини – середньорічна несучість курей-несучок складала 338 шт., Херсонщини – від однієї вівці було настрижено 3,2 кг вовни.

Основою для нарощування обсягів виробництва тваринницької продукції є наявність поголів'я худоби та птиці. Приємно відзначити, що протягом минулого року в області спостерігалася тенденція зростання чисельності великої рогатої худоби на 2,8% (корів – на 0,3%), свиней – на 5,4%, овець та кіз – на 10,1% та птиці – на 14,1%.

На початок 2014 р. близько третини (32,7%) загальнообласного поголів'я великої рогатої худоби зосереджено у господарствах Баштанського, Вознесенського, Новоодеського, Доманівського та Снігурівського районів; майже половина (49,8%) чисельності свиней – Первомайського, Арбузинського, Баштанського, Вознесенського, Кривоозерського

Таблиця 1

Виробництво основних видів продукції тваринництва

Продукція	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
М'ясо всіх видів (у живій вазі), тис. т	44,8	44,4	50,7	46,0	39,9	45,9	49,4	49,5	49,6
Молоко, тис. т	432,3	413,1	379,2	368,8	367,7	364,0	365,9	367,4	370,7
Яйця, млн. штук	313,7	327,0	336,7	386,3	473,9	572,7	617,0	553,8	299,6
Вовна, т	64	84	83	95	120	102	95	97	101

Джерело: [1]

Таблиця 2

Поголів'я худоби та птиці в усіх категоріях господарств (на кінець року; тис. голів)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВРХ	180,6	171,4	150,6	145,6	144,5	141,4	142,0	150,3	154,5
у т.ч. корови	115,1	105,0	100,8	96,2	93,5	92,4	91,8	89,8	90,1
Свині	140,2	184,0	127,3	113,7	147,7	166,9	155,9	139,6	147,1
Вівці та кози	41,0	42,4	43,0	48,6	53,2	48,7	48,0	49,7	54,7
Птиця	3200	3285	2886	3742	3856	4198	4065	3723	4248

Джерело: [1]

та Новоодеського районів. Аграрії Баштанського, Миколаївського, Новоодеського, Березанського, Жовтневого та Вознесенського районів утримують близько половини (49,5%) загального поголів'я овець та кіз у цій категорії господарств. Значна сумарна частка (60,5%) поголів'я птиці всіх видів припадає на господарства Снігурівського, Арбузинського, Баштанського, Первомайського та Новоодеського районів.

Стосовно розподілу поголів'я худоби та птиці за категоріями господарств слід відмітити, що у минулому році зберігалася тенденція зростання питомої ваги окремих видів худоби, що утримується у господарствах населення. Так, на початок поточного року на подвір'ях громадян було зосереджено 86,7% загальнообласної чисельності великої рогатої худоби (на початок 2006р. – 79,2%), з неї корів – 90,6% (88,1%); свиней – 62,5% (51,3%).

За період 2005-2013 рр. у сільськогосподарських підприємствах чисельність поголів'я великої рогатої худоби зменшилася на 45,3%, корів – на 38%, свиней – на 19,3%, овець та кіз – на 4,3%. Чисельність птиці за цей період зросла майже удвічі. У порівнянні з 2012 р. поголів'я великої рогатої худоби в аграрних підприємствах зменшилося на 2,8%, свиней – на 1,8%, овець та кіз – на 21,2%, а птиці – збільшилося на 21,6%. При цьому, за підсумками 2013 р., дві третини аграрних підприємств мали до 199 голів великої рогатої худоби, чверть – від 200 до 499 голів, решта – від 500 голів до 4000 голів. Основна частина підприємств (71,2%) утримували не більше 400 голів свиней та 200 голів овець і кіз (67,5%). До 400 голів птиці налічувалося у 44,4% сільськогосподарських підприємств, від 1 тисячі до 10 тисяч – у 27,8%, понад 50 тисяч – у решті.

У таблиці 3 проаналізуємо економічну ефективність галузі тваринництва.

Аналізуючи дані таблиці 3 слід відмітити про збільшення надоїв молока з розрахунку на 1 голову на 20,7% у ТОВ «Дружба», що обґрунтовується придбанням нових більш продуктивніших порід тварин, а також покращенням кормової бази. У той же час спостерігається зростання витрат виробни-

цтва, що призвели до збитковості молочного скотарства у ТОВ «Добробут» та ДП «Племрепродуктор «Степове» в 2013 році. Низький рівень цін реалізації молока за умови збуту його переробним підприємствам не спроможний перекривати витрати виробництва, а призводить лише до низької прибутковості та в більших випадках до збитковості молочного скотарства.

Висновки і пропозиції. Отже, пріоритетним напрямом подальшого розвитку галузі тваринництва повинно стати великотоварне спеціалізоване виробництво, створення нових ферм і комплексів, технічне переоснащення діючих приміщень, що потребує значних капіталовкладень. З цією метою необхідно забезпечити фінансову підтримку сільськогосподарських товаровиробників шляхом надання кредитів, розширення лізингових операцій, удосконалення системи міжгалузевих економічних відносин. Подоланню спаду виробництва продукції тваринництва сприятиме розвиток вітчизняної системи селекції та плеємної справи, відтворення поголів'я худоби на вищій генетичній основі. Впродовж тривалого періоду розвиток галузі тваринництва у Миколаївській області відбувається в умовах занепаду матеріально-технічної бази, скорочення маточного поголів'я худоби, спаду виробництва м'яса, молока, інших видів продукції галузі та потребує негайного відродження.

Досягнення інноваційних конкурентних переваг сільськогосподарськими підприємствами Миколаївської області, що розвивають галузь тваринництва залежить, в першу чергу, від державної підтримки, науково-технічної та інноваційної політики, впровадження передових технологій виробництва та управління підприємством. Ринок молочної продукції та м'яса Миколаївської області має реальні можливості стати досить прибутковим бізнесом, потужним експортером молокопродуктів вітчизняного виробництва на європейських ринках, насамперед, за умов відпрацювання дієвого організаційно-економічного механізму розвитку та підтримки галузі тваринництва зі сторони держави та іноземних інвесторів.

Таблиця 3

Економічна ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Миколаївського району

Показники	ТОВ «Добробут»			ДП «Племрепродуктор «Степове»		
	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Надій на 1 корову, кг	3957,8	4438	4777,5	4545,7	4440,7	3669,3
Виробнича собівартість 1 ц, грн	187,0	182,78	272,01	248,44	223,16	284,97
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	190,86	197,07	289,65	270,8	242,59	328,61
Ціна реалізації 1 ц, грн	269,2	230,58	281,63	290,09	245,61	296,38
Прибуток у розрахунку на 1 ц, грн	78,34	33,51	-8,02	19,29	3,02	-32,23
Прибуток у розрахунку на 1 корову, грн	3100,54	1487,17	-383,16	876,87	134,11	-1182,6
Рівень рентабельності (збитковості), %	41,05	17,00	-2,77	7,12	1,24	-9,81

Джерело: розраховано автором з використанням форм звітності 50-сг за 2011-2013 роки

Список літератури:

1. Головне управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Ключко В.М. Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності продукції молока продуктового під комплексу АПК / В.М. Ключко // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 129–133.
4. Мазуренко О.В. Шляхи підвищення ефективності виробництва тваринницької продукції / О.В. Мазуренко, Г.В. Ковальова // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 41–46.

Кушнирук В.С.

Николаевский национальный аграрный университет

СОСТОЯНИЕ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ РАЗВИТИЯ ЖИВОТНОВОДСТВА НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация

В статье отражены основные тенденции развития молочного скотоводства Николаевской области. Проанализирована валовая продукция животноводства за категориями хозяйств. Обоснованно вклад области в производство мяса, молока, яиц и шерсти. Обнаружена зависимость наращивания объемов производства животноводческой продукции от наличия поголовья скота и птицы. Проанализирована экономическая эффективность производства молока в сельскохозяйственных предприятиях Николаевского района.

Ключевые слова: валовая продукция, м"ясо, молоко, отрасль животноводства, экономическая эффективность.

Kushniruk V.S.

Mykolayiv National Agrarian University

STATE AND EFFICIENCY OF DEVELOPMENT OF STOCK-RAISING OF MYKOLAIV AREA

Summary

Basic progress of the suckling cattle breeding of the Mykolaiv area trends are reflected in the article. The gross products of stock-raising are analysed after the categories of economies. Grounded contribution of area to the production of meat, milk, eggs and wool. Found out dependence of increase of production of stock-raising goods volumes on the presence of population of cattle and bird. Economic efficiency of production of milk is analysed in the agricultural enterprises of the Mykolaiv district.

Keywords: gross products, m"yaso, milk, industry of stock-raising, economic efficiency.